

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 65. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297532992/facsimile.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

gode Burmann kunde aldrig have blevet refuteret bedre, end med sit eget Argument. –

Men denne bedrøvelige Tildragelse, satte den heele Høre-Saal i Forvirrelse og Oprør. Marquien, ung, hidsig, og nu rasende over sin kjære Mopses jammerlige Endeligt, glemte al den Ærbødighed, som han var sin store Lærere og hans Hund skyldig; og gav uden Betænkning, den stolte Burmann, som intet ventede mindre, og som allerede syntes at have glemt baade sin Seyer og sin Fiende, et Slag paa Hovedet med sit Spansk-Rør, der var saa kraftigt, at han ligeledes uden at tage Afsked, maatte forlade den beste Verden. Nu glemte den store Philosoph selv sin Koldsindighed – Opræd ved sin troe Hunds ynkelige Død, tog han hverken dens Banemands Stand, eller øvrige Fortjenester, i mindste Betragtning; men behandlede ham uden Skaansel, som et ungt, ubesindigt, uhøfligt og slettænkende Menneske; og erklærede offentlig at han var et uværdigt Med-Lem af den beste Verden. Han gav derpaa sine Tilhørere Afsked, og lukte sig inde i sit Studeerkammer, for at skrive et Liig-Vers over sin Burmann, efter at han først med udtrykkelige Ord havde bedet Marquien, herefter at skaane sig for sine Besøgelser. –

Marquien, som man kan tænke, fros over saa stor en Beskjæmmelse; og da han uagtet sin næsten rasende Vrede fandt, at det ikke var vel mueligt, at hævne sig paa sin store Fiendes Person, besluttede han at angibe hans Favorit-Sætning; og han satte sig i sin første Heede ned med et Forsæt, der var ikke mindre, end det, at skrive en Satyre over heele Verden – Da han siden koldsindigere saae, at dette Arbejde vilde blive ham for vidtløftigt, indskrænkede han vel sin Plan, men han forlod den ikke – Hvor han fandt noget ont eller latterligt i Verdens og dens Indbyggeres nuværende Forfatning, der gjorde han sig al Umage for at skildre det med de stærkeste og meest levende Farver – Og han maatte naturligviis finde meget, som kunde tjene til hans Hensigt – Men da der og nødvendig maatte møde ham meget got, som han ikke kunde gaee af Veyen for, saa gjerne, som han vilde, og saadant, som han ikke engang kunde tie om, uden at gjøre sig mistænkt, saa enten formindskede han eller vanskabte det saa meget som mueligt; og han nedlod sig selv uden Betænkning til burlesque og scaramutziske Træk, hvor han kunde have mindste Haab, om at gjøre det latterligt – Hans Munterhed, Vittighed, og virkelig store

Genie skaffede hans første Prøver et næsten almindeligt Bifald af alle dem som ikke troede sig truffne derved, og som var onde eller let-sindige nok til at lee over deres Naboes Ulykke, saalænge de kun selv var frie. – Dette kunde have opmuntret ham til at skrive meer, om han og ikke ellers havde været tilbøylig dertil. Jo længere han skrev, jo meer opdagede, udviklede, raffinerede, skjærpede og forøgede han sine naturlige Gaver til Satyren, og jo meer elskte han og anvendte dem. Kort sagt, han blev, uden egentlig at kunde siges at hade enten Verden eller Mennesket, den bitterste og giftigste Spottere, og næst Erobreren, Fanatikeren og Tyrannen, den farligste Fiende af det System om den beste Verden – saa færlig, som en Skrivere kan være det. – Dette skaffede ham allerede paa Academiet mange Beundrere og floere Fiender. Dog disse vare ham selv velkomne, da han fik desto fleer, som han uden Betænkning kunde gjøre forhadte, forøgede og latterlige; og de desuden kun var lidet farlige. – Da hans Fødsel og andre Omstændigheder kaldte ham til Hoffet, blev hans Skue-Plads større, frugtbarere paa Laster og Daarligheder, men tillige færligere. – I Begyndelsen var han og noget vaersommere. Men den Aand, som engang var foeret i ham blev ham for mægtig. – Han begyndte med at angribe Hoffets latterlige og uskadelige Dyr. – Men da han nu var færdig med dem; saae han sig om blant de onde og mægtige – Disse kunde han ikke komme ustraffet for nær. – De erklærede ham Krig og han dem. – Partiet var ulige – Det var allene en betydelig Forskjæl, at han søgte at overbevise Publicum om deres Ondskab, og de stræbte at overtøye Monarken om hans. – Det kunde ikke være længe forend han, enten selv kastede sig i de Snarer, som de havde satt for ham, eller og, hvilket endnu var dem kjærere, opfyldte deres Ønsker paa sin egen Maneer. Hans herskende Tilbøylighed, som nu var blevet ham til Vane og Natur igjennembrod snart alle Skranke – Onde og Gode, LigeMænd og Overmand, angreb han med lige Bitterhed. – Selv de, hvis Personer burde have været ham hellige, skaanede han ikke – Monarken lod ham mærke sin Mis-Fornøvelse med denne Opførsel, ved at støde ham ned fra den Grad i sit Venskab, som han hidindtil havde værdiget ham; og ved at foretrække ham en anden der havde mindre Vittrighed og Genie men meer Fornøft og Leve-maade; og om ikke meer MenneskeKjærlighed, dog det Skm deraf, som Spotteren aldrig kan give sig, hverken ved prægtige Ord eller ved glimrende Handlinger, hverken ved de skarpsindigste Opdagel-

ser, de nyttigste Forslag, de viseste Raad og de gavnligste Advarsler eller ved en paa det nøyeste iagttaget Retskaffenhed i al sin øvrige Opførsel, eller ved den meest uindskrænkede Gavnildhed – Marquien af V*** rustede sig ikke allene ud med alle Satyrens skarpe Gevær, men tog endog nogle af Pasquiliens Plump-Koller til Hjelp, for paa engang at ødelegge denne sin nye Modstandere; og Folgen deraf blev at Fyrsten forviiste Marquien Landet. I en Ordre, hvori de fleste vilde have fundet Fortvivelse, fandt denne Herte en mægtig Trøst; nemlig den, herefter ustraffet at kunde spotte Fyrsten selv; som dog naturligt nok enten ikke hørte hans Spot, eller foragtede den. Ved de andre Hoffer, som Skjæbnen efterhaanden førte vor Marquis til, kunde det ikke gaae ham bedre; siden hans Skjode-Lyst snarere forøgedes, end formindskedes jo ældre han blev. – Kort: han lagde sig ud med heele Verden og flygtede til Schweyzt. –

Her anlagde han nu et Batterie, hvorfra han kastede Bomber og Granater mod den heele øvrige Deel af Jord-Kloden – Som Alexander angreb han Nationer, som han neppe kjendte af Navn, og som ikke kjendte det ringeste til ham; og som Alexander fandt han endog Jorden for snever for sin Ødelegge-Lyst – Han besluttede derfor at forkynde Himmelen Krig – Han havde vel tilforn af og til streifer ind paa dens Grændser. – Thi han var i den Fald lykkeligere end Anmons Son at hans lette Tropper kunde trænge derind, hvor den macedoniske Phalanx maatte staae tilbage. Men nu optaarnede han, som en anden Titan Bjerg paa Bjerg, for derfra ret at kunde beskyde og i Bund og Grund ødelægge dens stærkeste Fæstninger. – Men som man ikke meer kan tage Soelen i Skjegget overst paa runde Taarn, end neden for det paa Kjøhmager-Gade; saa kunde det, at han krøb noget høiere op end andre af Himmelsens Beleyrere ikke nytte ham til andet; end til at blive seet; og som han smigrede sig med beundret af flere. – Men han ønskede heller intet andet. – Thi vi igjentage det engang for alle; at han ligesaa lidet kunde kaldes en egentlig Fiende af Himmelen, Jorden og Mennisket; som Alexander kunde siges at bære noget besynderligt Had til Sacer eller Sogdianer. Begge havde kun en Hoved-Hensigt – den, at blive holdt for besynderlige Mennisker, og at blive talt om af mange med Beundring; og da der er saa mange Narre maatte denne lykkes dem temmelig – Begge havde en Bi-Hensigt – den at samle Rigdomme; og denne kunde de heller ikke vel forfeyle. Den Græske Erobrere lod sig overalt got betale for